

Oponentský posudek na diplomovou práci Adély Jodlové

Zhodnocení populační politiky Číny

V posledních desetiletích došlo v Číně v důsledku antinatalitní populační politiky k výrazným demografickým změnám. Demografické stárnutí a jeho ekonomické i sociální důsledky jsou předmětem zájmu nejen odborníků, ale i široké veřejnosti a zvolené téma práce je vysoce aktuální. Cílem práce je zhodnocení populační politiky Číny a analýza dopadu a účinnosti jednotlivých opatření.

Práce má rozsah 87 stran, vzhledem k rozsáhlému seznamu literatury (18 stran) a dalším náležitostem je však vlastní text práce v rozsahu 60 stran. Práce je logicky členěna, po úvodním teoretickém vstupu následuje metodologická část, vlastní analýza a závěrečné hodnocení. Seznam použité literatury je velmi rozsáhlý (18 stran), jedná se převážně o cizojazyčné materiály dostupné z internetu.

Ve stručném úvodu autorka formuluje výzkumné otázky a informuje o struktuře práce. Druhá kapitola vychází z odborné literatury a je věnována teoretickým otázkám týkajících se obecně populační politiky, početního růstu populace a programů plánovaného rodičovství v historickém pohledu. Poměrně rozsáhlá teoretická část práce (15 stran) sice shrnuje základní informace a poznatky o populační politice, ale tvoří pouze rámec diplomové práce bez bližší specifikace k hlavnímu tématu, tj. populační politice Číny.

K vlastní problematice populační politiky v Číně se autorka dostává až v třetí kapitole, která je však velmi stručná (2 stránky). Představuje pouze strohý výčet hlavních opatření a jejich časové zařazení. Jednotlivé kampaně by zasloužily detailnější informace a provázanost s politickými, společenskými a demografickými změnami v čínské společnosti. Vhodnější by bylo tuto základní informaci uvést v úvodní části páté kapitoly, která analyzuje pokles plodnosti v Číně právě v důsledku opatření populační politiky.

Čtvrtá kapitola má metodologický charakter. Přesnost a důvěryhodnost čínské oficiální statistiky je častým tématem odborných diskuzí, autorka vhodně zvolila za hlavní zdroj dat databázi OSN. K analýze změn v úrovni plodnosti použila základní ukazatele plodnosti (úhrnná plodnost, plodnost podle věku) a metodu dekompozice. Účinnost populačních politik je pak hodnocena změnami v početním stavu populace a strukturálními změnami.

Pátou kapitolu lze z pohledu názvu práce považovat za stěžejní. Po stručné úvaze o průběhu demografické revoluce v Číně v porovnání s vyspělými zeměmi je vývoj plodnosti hodnocen v kontextu populační politiky a diskutovány jsou hlavní strukturální změny v populaci (velikost rodin, ale především demografické stárnutí). Zajímavá je i informace o výsledcích průzkumu vývoje plodnosti v Číně z roku 2017, kterou autorka doplnila přehlednou grafickou dokumentací. Vliv socioekonomických faktorů na vývoj sňatečnosti a manželské plodnosti je v práci hodnocen i v regionálním pohledu. Závěr této kapitoly je věnován názorům, do jaké míry byl pokles plodnosti v Číně ovlivněn populační politikou. Výsledky různých šetření ukazují, že i po uvolnění populační politiky určité vrstvy obyvatelstva (např. městská populace) již vyšší počet dětí neplánují.

Srovnávací kapitola účinnosti populačních politik Číny, Vietnamu a Japonska (kap. 6) je zajímavá a nabízí řadu možných souvislostí a charakteristik, přesto výběr zemí a jeho zdůvodnění je překvapující (autorka zdůvodňuje: asijské země, nízká porodnost, antinatalitní populační politika). Hledání shodných rysů populační politiky Číny a Japonska, především z pohledu poválečného období, je však obtížné. Jedním ze shodných rysů tak zůstává současná věková skladba obou populací. Jako zajímavá možnost se zde nabízí porovnání účinnosti populační politiky Číny a Indie a to nejen z pohledu čísel, ale především vlivu politických a sociálně ekonomických faktorů na demografického chování a možnosti jeho ovlivňování.

Zhodnocení populační politiky Číny, efekt i její důsledky, obsahuje závěrečná sedmá kapitola. Autorka zde podává bližší informace o opatřeních jednotlivých kampaní a zkoumá jejich dopad na populační vývoj a vybrané charakteristiky (zdravotní stav populace, tempo demografického stárnutí, zdroje pracovních sil, migrace, genderové charakteristiky). Často se zde však opakují informace, uvedené již v páté kapitole. Struktura práce by zřejmě zasloužila větší pozornosti.

V úvodu práce si autorka položila výzkumné otázky, které vyplynuly z prostudované literatury. Závěr práce však představuje pouze obvyklé shrnutí informací a dosažených poznatků bez detailnějšího přímého vztahu k vytýčeným cílům uvedených v úvodu. Postrádám též názor autorky na často diskutované téma – jakým dílem se na snižování plodnosti v Číně podílela populační politika nebo všeobecné trendy, pozorované téměř u všech populací (snižování plodnosti, změny v hodnotové orientaci, individualismus).

Autorka se ve své diplomové práci soustředila především na populační vývoj Číny od roku 1949 do současnosti a přehledně analyzuje a komentuje vliv populační politiky na demografické změny a čínskou společnost. Větší pozornost by si zasloužil i očekávaný budoucí vývoj. Čína řeší nelehký úkol: ekonomickou prosperitu v podmínkách stárnoucí populace. Další výzvu představuje reforma systému zdravotnictví a sociální péče, penzijního systému apod. Úvahy a informace na toto téma by jistě práci obohatily a vhodně rozšířily, s tématem bezesporu úzce souvisí. Autorka se nevyhnula ani drobným opomenutím, v úvodu práce uváděný obsah zcela neodpovídá vlastnímu členění textu (viz např. pátá a sedmá kapitola).

I přes výše uvedené připomínky hodnotím práci kladně, autorka prokázala schopnost orientace v dané problematice. Diplomová práce Adély Jodlové *Zhodnocení populační politiky Číny* splňuje požadavky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji přijmout k obhajobě.

RNDr. Květa Kalibová, CSc.

7. června 2020